

Projektrapport: Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - förberedande steg

Godkänd av regionala utvecklingsnämnden 2025-05-13, § xx

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen är idag en av få regioner som inte arbetar med regional strategisk planering, det vill säga en form av övergripande strategisk samhällsplanering som bedrivs som en del av det regionala utvecklingsarbetet. Genom projektet *Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet – förberedande steg* har möjligheten getts att identifiera behov, efterfrågan och förutsättningar i länet kring regional strategisk planering samt ta fram förslag till Region Jämtland Härjedalens viljeriktning inom strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet framåt. Det förberedande projektet har skapat möjlighet att börja undersöka vilken roll regionen skulle kunna ha i ett arbete med regional strategisk planering och hur den kompletterar redan befintliga aktörers roller samt vilka samverkansformer och arbeten som kan vara relevanta framöver.

Projektet kommer ur det regeringsuppdrag som bland annat Tillväxtverket fått att erbjuda stöd inom strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet under perioden 2024–2027. Projektets fokus har legat på kartläggning, kunskapsspridning och förankring inom den egna organisationen samt med andra offentliga aktörer inom länet med koppling till samhällsplaneringsfrågor, så som kommuner, länsstyrelsen och kommunförbund. Det finns möjlighet i ett nästa steg av regeringsuppdraget att ansöka om stöd för genomförande av pilotprojekt för att utveckla arbetet med regional strategisk planering.

Den övergripande bedömningen är att det finns en efterfrågan att regionen utvecklar en roll och arbetssätt inom regional strategisk planering. En sådan roll kan komplettera andra aktörer och skapa mervärde för det regionala utvecklingsarbetet och även för andra aktörers arbete inom sina uppdrag. Ett fortsatt arbete och utveckling kan och bör göras tillsammans med kommunerna och andra relevanta aktörer. Rapporten ger följande förslag till inriktningar i ett fortsatt arbete:

- Utveckla det rumsliga perspektivet i Region Jämtland Härjedalens arbete med regional utveckling
- Utveckla Region Jämtland Härjedalens kapacitet och interna arbetssätt för strategisk planering inom det regionala utvecklingsarbetet
- Utveckla en modell för arbete med regional strategisk planering som initialt innefattar:
  - Region Jämtland Härjedalens roll och uppdrag inom strategisk planering som regionalt utvecklingsansvarig
  - Plattform och samarbeten med relevanta aktörer
  - Strategiskt utvecklingsarbete (mål, strategier, underlag, projekt och gemensamma arbeten med aktörer)

Projektrapport: Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet – förberedande steg
Dnr RUN/479/2024

Handläggare
Sebastian Becker och Emilia Sternberg
Samhällsutveckling

Region Jämtland Härjedalen
Box 654, 831 27 Östersund
www.regionjh.se

MED FINANSIERING FRÅN

MEDFINANSIERAS AV

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	2
1 INTRODUKTION.....	4
1.1 Projektet kommer ur ett regeringsuppdrag	4
1.2 Om projektet	4
1.3 Varför har Region Jämtland Härjedalen sökt projektet?	5
2 BAKGRUND TILL STRATEGISK PLANERING.....	5
2.1 Vad är regional strategisk planering?	5
2.2 Varför strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet?	6
2.3 Roller och samverkan inom strategisk planering	7
3 HUR HAR PROJEKTET GENOMFÖRTS?.....	8
3.1 Kartläggning, förankring och kunskapshöjande internt.....	8
3.2 Kartläggning, förankring och kunskapshöjande externt.....	8
4 VAD VISAR KARTLÄGGNINGEN?	9
4.1 Vad är den övergripande bilden av regional strategisk planering i länet?	9
4.2 Vilka resurser finns för arbete med strategisk planering på regional nivå?	11
4.3 Vilken kunskap finns kopplat till regional strategisk planering?	12
4.4 Hur ser samverkan kopplat till regional strategisk planering ut i länet?	12
4.5 Vilka processer finns kopplat till regional strategisk planering?	13
4.6 Vilka behov och utvecklingsmöjligheter finns inom regional strategisk planering?	13
5 HUR KAN ARBETET TAS VIDARE?	15
5.1 Summering av resultat	15
5.2 Förslag till vidare arbete.....	16
6 REFERENSER	17

1 Introduktion

1.1 Projektet kommer ur ett regeringsuppdrag

Projektet kommer ur det regeringsuppdrag som bland annat Tillväxtverket fått att erbjuda stöd inom strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet under perioden 2024–2027. Regeringens motivering går att fördjupa sig i genom regeringsbeslut LI2024/01013. Detta specifika projekt, *Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - förberedande steg*, är ett första steg i en större satsning från Tillväxtverket som förväntas bidra till kommande initiativ och insatser i uppdraget längre fram.

I regeringsuppdraget ska Tillväxtverket, i samverkan med Boverket, Trafikverket och andra relevanta statliga myndigheter, erbjuda kunskaps- och metodstöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet kopplat till regionernas regionala utvecklingsansvar. Beskrivningen av uppdraget tydliggör att stödet syftar till att ”öka kunskapen och förståelsen om strategisk planering samt öka förmågan hos regioner att beakta det i arbetet genom t.ex. analys- och kunskapsunderlag och utvecklad samverkan med berörda aktörer”. Sammantaget ska stödet ”öka regionernas förutsättningar att kunna utgå från ett helhetsperspektiv och ta tillvara synergier i det regionala utvecklingsarbetet utifrån ett territoriellt perspektiv”.

Som en del av regeringsuppdraget har Tillväxtverket möjlighet att framöver bevilja stöd till genomförandet av pilotprojekt hos regionerna, med fokus på att utveckla kunskap, metoder och arbetssätt samt för att ta fram analys- och kunskapsunderlag för arbete med strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet. Enligt regeringsuppdraget ska medel i första hand prioriteras till att stärka de regioner som har de största behoven och utmaningarna. För att förbättra möjligheterna för de regionalt utvecklingsansvariga att söka pilotprojekt har alla regioner kunnat ansöka om medel för ett förberedande steg. Det är detta förberedande steg tillika förberedande projekt som denna rapport gäller.

1.2 Om projektet

Region Jämtland Härjedalen beviljades medel från Tillväxtverket och medfinansiering från statliga medel för regionala utvecklingsåtgärder (anslag 1:1), beslutade av Region Jämtland Härjedalen, för att genomföra ett förberedande projekt om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet. Genom det förberedande projektet har möjligheten getts att identifiera behov, efterfrågan och förutsättningar i länet kring regional strategisk planering samt identifiera Region Jämtland Härjedalens viljeriktning inom strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet framåt. Projektet *Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet – förberedande steg* har gett möjlighet att börja studera hur regional strategisk planering skulle kunna bidra i det regionala utvecklingsarbetet och till den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Det har också skapat möjlighet att börja undersöka vilken roll regionen skulle kunna ha och hur den kompletterar redan befintliga aktörers roller samt vilka samverkansformer och arbeten som kan vara relevanta framöver.

Projektets syfte och målsättningar har varit fördefinierade av Tillväxtverket. Utifrån den inramningen av de förberedande projekten som Tillväxtverket presenterat så har det gått att urskilja för projektets arbete att:

- Syftet är att stärka kapaciteten för att arbeta med god samhällsplanering i Jämtlands län.
- Effektmålen är att bidra till ökad kunskap och förståelse, internt och bland samverkansparter i länet, om regionens arbete och kapacitet för samhällsplanering vilket på lång sikt ska leda till mer systematiska, relevanta och effektiva regionala planeringsprocesser.
- Det förberedande projektets specifika projektmål är att ta fram förslag på viljeriktning för Region Jämtland Härjedalens arbete med strategisk planering inom det regionala utvecklingsarbetet framåt.

Projektets fokus har legat på kartläggning, kunskapsspridning och förankring inom den egna organisationen samt med andra offentliga aktörer inom länet med koppling till samhällsplaneringsfrågor, så som kommuner, länsstyrelsen och kommunförbund.

1.3 Varför har Region Jämtland Härjedalen sökt projektet?

Region Jämtland Härjedalen är idag en av få regioner som inte arbetar övergripande med vad som i detta sammanhang kallas strategisk planering. Genom detta förberedande projekt har regionen därmed inte bara fått möjlighet att förbereda sig inför att söka ett pilotprojekt utan har också skapat möjligheter att börja studera hur ett aktivt arbete och en mer aktiv roll inom strategisk planering skulle kunna vara samt vilka behov av samverkan som finns kring planeringen i länet.

En tydlig utgångspunkt i arbetet inom projektet har varit att studera hur Region Jämtland Härjedalen skulle kunna ha en kompletterande roll till strategiskt planerande aktörer i länet för att skapa mervärden för utveckling utan att ta andra aktörers befintliga ansvarsområden.

2 Bakgrund till strategisk planering

2.1 Vad är regional strategisk planering?

Med *strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet* eller *regional strategisk planering* så syftas på den form av strategisk samhällsplanering som bedrivs av många regioner runt om i landet. Denna planering kan kallas för olika saker, så som rumslig strategisk planering, regional samhällsplanering eller regional fysisk planering. Eftersom det finns flera begrepp som används och det saknas en tydlig definition så är det samtidigt svårt att helt avgränsa vad som ryms inom begreppet och inte. Det ger även möjlighet för varje region att, utifrån sitt mandat och uppdrag, sätta egna ramar för vad sitt begrepp innefattar i dagsläget.

Den regionala strategiska planeringen är oavsett begrepp ett brett område som kan innefatta en mängd olika frågor med koppling mot planering och regional utveckling. Här kan inrymmas bland annat regioners arbete med infrastrukturplanering och strategisk

kollektivtrafikplanering, vilka är tydliga tematiska områden som också brukar ha egna styrande dokument och resurser. I regeringsuppdraget avser begreppet *strategisk planering* "samspelet mellan olika planeringsprocesser som bedrivs inom olika sektorer och av olika aktörer". Den regionala strategiska planeringen som flera regioner bedriver kan alltså beskrivas som en övergripande planeringsform som integrerar olika teman av strategisk planering med ett rumsligt perspektiv. Även begreppen *rumsligt perspektiv* eller *rumslig planering* kan ha olika innebörd för olika aktörer, men avser generellt arbete som syftar till att belysa olika platsters funktion och relation till varandra samt hur dessa kan utvecklas. Det är denna övergripande och integrerande form av strategisk planering som kan vara synonymt med begrepp som *regional strategisk planering* eller *rumslig regional planering*.

Ett mindre antal regioner har utifrån *Plan- och bygglagen (2010:900)* ett lagstiftat ansvar, att arbeta med regional fysisk planering. I det uppdraget innefattas att ta fram en regionplan som ska hantera frågor om mark och vattenanvändning som har betydelse för länet (Boverket, 2023). De flesta regioner bedriver dock ett frivilligt arbete med strategisk samhällsplanering utanför Plan- och bygglagen och arbetar därmed med en form av rumslig planering som bland annat kompletterar kommunernas översiktsplanearbete. I dessa fall handlar det om arbete som kan bedrivas tillsammans med kommuner och andra aktörer utan oönskade intrång på kommunernas planmonopol eller kommunernas ansvar för exempelvis bostadsförsörjningsfrågor.

En kartläggning över regional rumslig planering som WSP genomfört på uppdrag av Boverket visar att de flesta regioner, med ett par undantag, har tagit fram rumsliga analyser eller samverkansmodeller kopplat till regional planering (WSP, 2022). Region Jämtland Härjedalen var ett av undantagen i rapporten och är så även vid projektets start.

2.2 Varför strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet?

Att arbeta med strategisk planering på regional nivå är och kan vara av intresse för flera parter och på olika geografiska nivåer. Såväl nationellt, som regionalt och kommunalt kan efterfrågan på regional närvaro i planeringsfrågor finnas. Intresset kan dels bero av mer lagstiftande skäl där det finns en förväntan på att det regionala eller mellankommunala planeringsperspektivet måste användas. Intresset kan också vara mer oberoende av lagstiftning och snarare handla om att den regionala strategiska planeringen ses som ett viktigt redskap för att nå en önskad samhällsutveckling.

Anledningarna för regioner att arbeta med rumsliga perspektiv inom strategisk planering kan både vara utifrån ambition och förväntat ansvar kopplat till det regionala utvecklingsarbetet. Dels kan den strategiska planeringen vara ett viktigt verktyg för att kunna utveckla och genomföra de strategier och mål som regionen sätter upp. Den strategiska planeringen kan också ses som ett mer förväntat område att arbeta med för att uppfylla det lagstiftade uppdraget som regionalt utvecklingsansvarig. Genom att regionerna har utsetts till regionalt utvecklingsansvariga har också det nationella intresset för regionernas utvecklingsarbete förtydligats. Det regionala utvecklingsuppdraget regleras via *Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar* samt *Förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete (2017:583)*. Enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar avses med regionalt utvecklingsarbete "insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling"

och att en region ska ”utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin”. Den regionala utvecklingsstrategin ska, enligt förordningen om regionalt utvecklingsarbete, ”upprättas utifrån en analys av de särskilda förutsättningarna för hållbar regional tillväxt och utveckling i länet. Analysen ska ha ett territoriellt perspektiv inklusive hänsyn till funktionella regionala samband såväl inom som över läns- och landsgränserna samt till olika typer av landsbygder och tätorter”. Det vill säga, det regionala utvecklingsarbetet ska ha en koppling till länets geografi och de särskilda förutsättningar som det medför för en hållbar regional utveckling.

Den lagstiftning och nationella strategier som reglerar och vägleder regionernas utvecklingsarbete nämner aldrig explicit att en region ska arbeta med fysisk eller rumslig planering, däremot lyfts tydligt betydelsen av ett territoriellt perspektiv i arbetet. I *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030* lyfts även vikten av en god samhällsplanering som en prioritering under det strategiska området ”likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet”. God samhällsplanering skapar enligt strategin förutsättningar för en hållbar regional utveckling och har betydelse för såväl näringslivets utveckling och konkurrenskraft som för människors livskvalitet.

Även på den kommunala eller lokala nivån kan det finnas mer än en anledning för intresse av regional strategisk planering. Eftersom samhällsutvecklingen inom bland annat arbetsmarknader och bostadsmarknader sträcker sig över kommungränserna så är de regionala perspektiven allt viktigare. Vad som händer i grannkommunen eller den regionala geografin i stort påverkar och kan ha stort inflytande på den egna kommunens eller lokalområdets utveckling. Det kommunala intresset i regional strategisk planering grundar sig även i ett lagstiftat perspektiv för kommunens arbete, där regionala mål, planer och program ska visas hänsyn inom kommunernas översiktsplanering enligt Plan- och bygglagen.

2.3 Roller och samverkan inom strategisk planering

Inom ett län finns det flera olika aktörer som arbetar med strategiska planeringsfrågor. Majoriteten av det strategiska planeringsarbetet sker generellt hos kommunerna som har tydliga uppdrag inom den fysiska planeringen. Fokus ligger därmed mest på kommunal och lokal nivå. I ett mer länsövergripande perspektiv kopplat till samordning och rådgivning är länsstyrelsen en viktig aktör med tydlig roll kopplat till lagstiftning. På den regionala nivån återfinns även regionerna som är regionalt utvecklingsansvariga samt andra aktörer som är mer skiftande från län till län, så som olika förbund eller andra sammanslutningar av kommuner.

Runt om i Sveriges olika län finns exempel på hur det sker samverkan och samarbeten kring strategisk planering. Regioner samlar och arbetar med kommuner och andra aktörer för att ta gemensamma steg i sin planering. Hur långt olika regioner har kommit samt vilka modeller och metoder som används skiftar.

3 Hur har projektet genomförts?

I beslutet om finansiering för projektet har Tillväxtverket i de särskilda villkoren preciserat ett antal frågeställningar och punkter som ska besvaras genom arbetet och förankras med samt beslutas av ansvarig nämnd:

- Beskrivning av regionens arbete och kapacitet med strategisk planering senaste två åren. Det kan handla om resurser, kunskap, samverkan och processer.
- Beskrivning av regionens viljeinriktning och ambitioner framåt inom ramen för det uppdrag som Tillväxtverket, Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna fått för att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet.
- Beskrivning av befintliga processer som önskas förbättras, inklusive samverkan med exempelvis kommuner, andra regioner, länsstyrelsen och andra statliga myndigheter (1–3 prioriterade processer).
- Beskrivning av processer som saknas och önskas utvecklas inklusive samverkan med exempelvis kommuner, andra regioner, länsstyrelsen och andra statliga myndigheter (1–3 prioriterade processer).

För att besvara frågorna har kartläggnings-, förankrings- och kunskapshöjande aktiviteter utförts internt inom regionen som organisation och med relevanta aktörer i länet. Frågorna från Tillväxtverket har utgjort en guide för utformningen av både kartläggningssamtalen och denna projektrapport. Beskrivningen av regionens arbete och kapacitet redogörs för i kapitel 4 *Vad visar kartläggningen?* Beskrivning av processer som önskas förbättras eller utvecklas föreslås i kapitel 5 *Hur kan arbetet tas vidare?* Projektrapporten utgör ett underlag till förslag till viljeriktning för arbetet med regional strategisk planering framåt, inklusive beskrivning av processer som önskas förbättras och utvecklas. I följande delar redogörs övergripande för hur projektets aktiviteter har genomförts.

3.1 Kartläggning, förankring och kunskapshöjande internt

Internt inom regionen som organisation har tretton fördjupade kartläggningssamtal förts med fjorton tjänstepersoner med koppling till det regionala utvecklingsuppdraget och strategisk planering. Samtalen har förts med medarbetare och chefer från områdena Hållbar tillväxt, Kultur och bildning samt Kollektivtrafik. Fokus har varit kartläggning av nuläge, behov och förutsättningar kopplat till strategisk planering på regional nivå, med utgångspunkt främst utifrån den regionala organisationen men även bredare inom länet. Samtalen har varat runt en timme och har innehållit först en kort presentation om projektet och strategisk planering på regional nivå följt av en diskussion kring ett antal frågeställningar. Frågeställningarna har utgjort en guide för samtalet snarare än ett strikt frågeformulär.

Dialog, förankring och kunskapshöjande aktiviteter har även genomförts i olika forum internt inom regionen, inklusive med en intern referensgrupp, styrgrupp för projektet, regionledningsgrupp samt med Regionala utvecklingsnämnden (RUN) och dess presidium.

3.2 Kartläggning, förankring och kunskapshöjande externt

Projektets externa kontakter har bestått av aktörer som har koppling till den strategiska samhällsplaneringen i länet: kommuner, Länsstyrelsen i Jämtlands län samt

Kommunförbundet Jämtland Härjedalen. Kommunerna i länet är: Berg, Bräcke, Härjedalen, Krokom, Ragunda, Strömsund, Åre och Östersund. Det finns många ytterligare aktörer inom och utanför länet som arbetar med frågor som kan vara av relevans för regional strategisk planering men en avgränsning till dessa specifika aktörer har setts som nödvändig i det förberedande steget utifrån projektets tids- och resursramar.

Kartläggningssamtal har förts med samtliga kommuner inom länet samt Länsstyrelsen i Jämtlands län och Kommunförbundet Jämtland Härjedalen. Medverkande resurser i samtalen har varierat något mellan organisationerna men har i regel varit översiktsplanerare, strategiska planerare, planchefer eller motsvarande. Fokus har varit kartläggning av nuläge, behov och förutsättningar kommunalt och regionalt kopplat till strategisk planering. Samtalen har varat runt en till en och en halv timme och har innehållit först en kort presentation om projektet och strategisk planering på regional nivå följt av en diskussion kring ett antal frågeställningar. Även i de externa samtalen har frågeställningarna utgjort en guide för samtalet snarare än ett strikt frågeformulär. Ett gemensamt tillfälle för dialog och diskussion har även ägt rum med den informella gruppen Regionalt forum för strategisk planering (RFSP) som samlar tjänstepersoner från länets kommuner och regionen.

Såväl chefer som politiker från länets kommuner har involverats i arbetet vid olika informations- och förankringstillfällen under projektet vid relevanta forum, så som Tillväxtchefsnätverket, Regional ledningsgrupp och Regionens samverkansråd (RSR). Information om projektet har även spridits via länsstyrelsens årliga träff Regionalt forum för hållbar samhällsplanering. Viss omvärldsbevakning, dialog och erfarenhetsutbyte med andra regioner och Tillväxtverket har förekommit, men har inte varit huvudfokus för kartläggningsarbetet inom projektet.

4 Vad visar kartläggningen?

Kartläggningen inom projektet har bidragit med ett viktigt underlag till arbetet med utformningen av förslag till fortsatt arbete för Region Jämtland Härjedalen kopplat till strategisk planering. Utifrån analyser av allt insamlat material från dialoger och diskussioner så kan flera gemensamma och ibland skilda behov, önskemål och bilder identifieras. I följande sammanställning sammanvävs det som identifierats från såväl de externa som interna projektaktiviteterna.

4.1 Vad är den övergripande bilden av regional strategisk planering i länet?

Genom de interna och externa dialogsamtalen växer en bild fram av en avsaknad av Region Jämtland Härjedalens närvaro i den strategiska samhällsplaneringen. Över lag finns en bild av att regionen inte har jobbat med ett helhetsperspektiv kopplat till strategisk planering och flera lyfter att det saknas ett rumsligt perspektiv kopplat till det regionala utvecklingsarbetet och den regionala utvecklingsstrategin (RUS) specifikt. Flera lyfter att det saknas utpekade resurser eller funktioner för att jobba med frågan inom regionen.

Det finns en god kännedom i både de interna och externa dialogsamtalen att regionen utöver RUS:en arbetar med tematiska frågor och processer av relevans för strategisk planering. Bland annat lyfts regionens arbete och roll kopplat till transportinfrastrukturplanering, kollektivtrafikplanering, regional serviceplanering och gestaltad livsmiljö. Även annat arbete som bedrivs inom det regionala utvecklingsarbetet, exempelvis arbete kring etableringar, energiplanering och smart specialisering, ses som relevant för och kopplat till strategisk planering. Utöver det nämns även specifika samarbeten och projekt som arbetar med riktade utvecklingsfrågor, så som Partnerskap Mittstråket. Både interna och externa dialoger pekar på att regionen i många fall har utvecklade arbetssätt, processer och samverkansforum inom dessa frågor. Samtidigt lyfts att arbetet till stor del sker i stuprör och att det saknas ”hängrännor” mellan frågorna som kan bidra till att skapa ett helhets- eller paraplyperspektiv. Ett helhetsperspektiv lyfts som viktigt bland annat för att säkerställa att processerna drar åt samma håll och för att förebygga intresse- och målkonflikter inom det regionala utvecklingsarbetet. Bland hängrännorna som saknas är samverkansforum för regional strategisk planering internt inom regionen som organisation och även samverkansforum bland relevanta aktörer i länet.

Uppstarten av det informella nätverket Regionalt forum för strategisk planering (RFSP) ses som en positiv utveckling från de senaste åren. Nätverket samlar tjänstepersoner som arbetar med koppling till översikts- och strategisk planering inom kommunerna och tjänstepersoner på regionen. Forumet ses generellt som en god början på ett gemensamt forum som kan byggas vidare på. Ett väletablerat gemensamt forum skulle även kunna bidra till stärkt mellankommunal samverkan i länet kopplat till strategisk planering, som idag upplevs av flera som sporadisk eller begränsad i sin omfattning. Det lyfts i flera dialoger att det redan idag är en utmaning för vissa kommuner att närvara vid de olika nätverken och fora som finns utifrån flera kommuners begränsade resurssättning. Här poängteras att en vidareutveckling av RFSP därför behöver innefatta förtydligande av mål och syfte för forumet för att skapa värde och en framdrift i samverkan. Att forumet även behöver formaliseras och resurssättas för att kunna vidareutvecklas lyfts särskilt i de interna dialogerna.

Ett antal utmaningar och potentiella hinder i arbete kopplat till regional strategisk planering uppkommer även i dialogerna. Ett potentiellt hinder för gemensamma strategiska arbeten som lyfts är den variation som finns bland länets kommuner gällande organisationers resurser och förutsättningar kopplat till samhällsutveckling eller geografi. Som nämns kopplat till kommunernas medverkan vid olika samverkansforum i länet finns det en variation sett till resurssättning och kompetensförsörjning inom strategisk planering och översiktsplanering. Skillnaderna mellan kommuner finns även i befolkningsutveckling, näringslivet eller rent geografiska skillnader i miljöer. Samtidigt växer ett perspektiv fram i många av de externa dialogerna att skillnaderna inte bör ses som ett hinder och att det kan finnas behov och nytta i samverkan utan att man som organisationer nödvändigtvis ser precis lika på eller har samma utgångspunkter i en fråga.

En annan återkommande utmaning som lyfts är kopplat till arbetssätt kring planeringsfrågor på regional nivå idag. Utöver ”stuprörseffekten” som upplevs finnas mellan olika tematiska planeringsfrågor uppmärksammar flera i de interna och externa dialogerna att mycket arbete drivs och har tidigare bedrivits i projektform. Därmed saknas ofta en långsiktighet i resurser, tillvaratagande av kunskap eller möjlighet att utveckla och bedriva

ett strategiskt arbete över tid. Som exempel på tidigare arbeten kopplat till strategisk planering lyfts särskilt projektarbete för framtagandet av rapporterna *Strukturanalys för Jämtlands län* och *Strukturbilder för Jämtland Härjedalen – fyra scenarier för länet* samt projektet *Strategisk planering för landbaserat vattenbruk (RAS) i Jämtlands län*.

4.2 Vilka resurser finns för arbete med strategisk planering på regional nivå?

Resurser inom Region Jämtland Härjedalen

Det finns en tydlig bild internt av att regionen inte har och inte har haft riktade personella resurser för att jobba med strategisk planering på regional nivå och att detta skulle behövas för att utveckla arbetet. Det finns medarbetare som arbetar med de tematiska frågorna men det framkommer av dialogerna att det anses behövas en funktion som kan hålla ihop arbetet för att skapa synergier och utveckla arbetssätt internt och externt för arbete med övergripande strategisk planering mellan de olika tematiska frågorna. Ett konkret exempel som lyfts är bland annat behovet av samordning vid remisser där en regional funktion kopplat till samhällsplaneringsfrågor upplevs saknas.

Resurser inom kommunerna för arbete med strategisk planering

Tillgången till resurser för arbete med strategisk planering varierar mellan kommunerna i länet. Vissa har specifika, ibland flera, resurser kopplat till översiktsplanering och strategisk samhällsplanering medan andra saknar resurser som jobbar specifikt inom frågan. Flera av organisationerna lyfter utmaningar i rekrytering och kompetensförsörjning kopplat till strategisk planering. Flera, även de kommuner som har utpekade resurser i dagsläget, ser behov av förstärkning och ytterligare kompetenser eller resurser inom planeringsfrågor.

Några av kommunerna har andra planeringsresurser inom organisationen som kan kopplas in till arbete med översikts- och strategisk planering vid behov. Andra samarbetar mellankommunalt och har gått ihop kring resurssättning för att säkerställa kompetens som kan jobba med frågan inom kommunen. Enstaka anlitar konsulter för arbete med exempelvis översiktsplanering.

Resurser inom andra regionala organisationer för arbete med strategisk planering

Sett till de andra regionala aktörerna visar dialogerna att tillgången till resurser inom frågan varierar. Det finns resurser inom Länsstyrelsen i Jämtlands län som jobbar med myndighetens uppdrag inom samhällsplaneringsprocessen och det finns resurser som arbetar med närliggande uppdrag med koppling till regional utveckling, exempelvis energi- och klimatstrategiskt arbete, service- och landsbygdsfrågor och friluftslivsfrågor. Det finns dock ingen resurs som arbetar övergripande strategiskt inom planering. Länsstyrelsens resurser varierar även över tid beroende på tilldelning av uppdrag och medel.

Kommunförbundet Jämtland Härjedalen har länsutvecklingsfrågor inom sitt verksamhetsområde och uppdrag att vara en aktiv aktör för att främja länets utveckling. Det finns resurser inom organisationen som jobbar med utvecklingsfrågor för hela länet, bland annat EU-frågor, hantering av remissvar och samordning av exempelvis

Tillväxtchefs nätverket. Kommunförbundet har idag inga specifika resurser eller uppdrag kopplat till samhällsplanering.

4.3 Vilken kunskap finns kopplat till regional strategisk planering?

I de interna dialogsamtalen har en fråga om vilken kunskap som finns internt inom regionen för arbete med strategisk planering diskuterats. I diskussionerna har bilden av den övergripande kunskapen kring strategisk planering och strategiska samhällsplaneringsfrågor skiftat. Vissa menar att det finns kunskap inom organisationen, särskilt inom de olika tematiska frågorna, men att kunskapen stannar inom stuprör på grund av de avskilda arbetssätten som finns idag. Andra menar att det saknas specifik kunskap kopplat till regional strategisk planering inom organisationen eftersom det inte har funnits en resurs kopplat till frågan som har kunnat utveckla den. Flera lyfter även att det finns personella resurser inom organisationen som har tidigare erfarenheter eller utbildning inom samhällsplanering men att de jobbar med andra frågor på regionen och att deras kompetens därmed inte nyttjas fullt ut.

Att inte nyttja den kunskap som finns lyfts även kopplat till projekt- och uppdragsarbete. Mycket av det tidigare arbete som har gjorts har bedrivits i projektform, inklusive framtagande av kunskapsunderlag. Flera lyfter att det inom tidigare projekt har byggts upp kunskap och kompetens kring frågor inom strategisk planering på regional nivå, men att kunskapen inte kan dras nytta av efter projektens avslut då det inte funnits en kontinuerlig funktion, resurs eller uppdrag inom regionen för att ta arbetet vidare.

Likaså lyfts i interna dialoger att regionen medverkar i olika forum, nätverk och plattformar i ett storregionalt eller nationellt perspektiv med koppling till strategisk planering, inklusive regional strategisk planering specifikt, men att kunskaper eller erfarenheter som inhämtas från dessa inte kan tas tillvara på fullt ut eftersom det saknas en funktion inom organisationen för frågorna.

4.4 Hur ser samverkan kopplat till regional strategisk planering ut i länet?

Samverkan mellan aktörer i länet

Sett till extern samverkan finns det många välutvecklade samverkansforum med god representation från aktörer i länet kopplat till olika tematiska frågor. Både sådana som samordnas av regionen och även av andra regionala aktörer som länsstyrelsen och kommunförbundet. Även relaterade chefsnätverk identifieras, särskilt Tillväxtchefs nätverket som samordnas av kommunförbundet och ett planchefsforum som länsstyrelsen sammankallar. Utöver dessa nämns andra relevanta forum så som länsstyrelsens årliga dag Regionalt forum för hållbar samhällsplanering och samverkansforumet Ektesne. I både de interna och externa dialogerna reflekterar vissa att det ibland kan vara svårt att bedöma om forum eller arbeten hanterar en tydlig form av strategisk planeringsfråga eller om det är mer av en strategisk utvecklingsfråga med svagare koppling mot planering.

Som tidigare nämnts ses den informella gruppen Regionalt forum för strategisk planering (RFSP) som ett unikt och uppskattat forum då det är det enda forumet i länet för övergripande strategisk planering. Uppstarten av forumet kommer utifrån olika behov och möjligheter som uppmärksammas av tjänstepersoner som arbetar med frågor kopplade till strategisk planering inom kommunerna och regionen. Ett av dessa är behov av kunskapsinhämtning och kunskapsöverföring mellan resurserna som arbetar med frågorna hos respektive organisation. Ett annat är att det även ansetts finnas möjlighet att utveckla arbetet kring de regionala och mellankommunala perspektiven i bland annat översiktsplaneringen. Både tjänstepersoner från regionen och från några av kommunerna har utifrån sina förutsättningar försökt agera i en sammankallande roll för RFSP. Det har varit insatser som skett utanför ordinarie arbetsuppgifter hos respektive tjänsteperson och därav har träffarna påverkats av skiftande förutsättningar och varierande frekvens.

Samverkan inom Region Jämtland Härjedalen

I de interna samtalen lyfts även att det saknas bestående arbetssätt och forum för intern samverkan kring regional strategisk planering. Organisatoriskt bedrivs flera av de tematiska frågorna inom regionens olika verksamhetsområden, exempelvis Hållbar tillväxt, Kultur och bildning samt Kollektivtrafiken. Även regionens arbete med folkhälsa, social hållbarhet och regionens fastigheter lyfts utifrån dess relevanta kopplingar till strategisk planering. Det saknas idag arbetssätt för att integrera perspektiv och synka arbete mellan dessa tematiska frågor utifrån ett rumsligt perspektiv inom regionen.

4.5 Vilka processer finns kopplat till regional strategisk planering?

Det finns flera processer av relevans för regional strategisk planering som Region Jämtland Härjedalen ansvarar för kopplat till det regionala utvecklingsuppdraget och andra uppdrag. Dessa inkluderar bland annat arbete med regionala utvecklingsstrategin, regional transportplan, regionalt trafikförsörjningsprogram, regionalt serviceprogram och arbete med gestaltad livsmiljö. Regionen är även i uppstartsfasen av ett projekt i samverkan med länsstyrelsen och kommuner i länet kopplat till kommunal energiplanering. Utöver dessa finns det flertalet andra frågor inom det regionala utvecklingsarbetet som kan ha relevanta kopplingar till strategisk planering på regional nivå, bland annat arbete med Smart specialisering, etableringar, digitalisering, bredband, livsmedelsstrategi, skogsprogram och besöksnäring.

Sett till strategisk planering på regional nivå lyfts det i både de interna och externa dialogerna en avsaknad av en övergripande process för att arbeta med ett helhetsperspektiv för strategisk planering inom det regionala utvecklingsarbetet. Specifikt lyfts av flera att det saknas en process för att koppla ett rumsligt perspektiv till RUS:en och dess genomförande. Att ett rumsligt perspektiv och en process för det saknas kan försvåra arbete för att sätta strategiska inriktningar och prioriteringar i andra processer med rumslig betydelse, exempelvis vid transportinfrastrukturplanering. Tydligare strategiska inriktningar kan också stärka exempelvis arbetet med utveckling av projekt och insatser för att se till att dessa drar i en gemensam riktning. En ytterligare följd effekt som nämns är utmaningar vid remissvar där det inte går att dra nytta av ett regionalt perspektiv på samhällsplanering.

4.6 Vilka behov och utvecklingsmöjligheter finns inom regional strategisk planering?

Regionens roll kan bidra till ett helhetsperspektiv

Generellt upplevs det finnas en lucka i den strategiska planeringen på regional nivå som Region Jämtland Härjedalen kan bidra i att täcka. Ett tydliggörande av regionens roll, kopplat till regionens uppdrag och mandat, kan komplettera andra aktörers arbete och skapa mervärde för det regionala utvecklingsarbetet. I dialogerna med kommunerna delar exempelvis flera upplevelsen av en saknad nivå mellan det kommunala och nationella, där ett tydliggörande av regionens roll och arbete skulle kunna bidra. Från samtalen lyfts behov av ett helhetsperspektiv som kan sätta strategiska inriktningar och bättre integrera olika planeringsfrågor i ett regionalt perspektiv. Att ett rumsligt perspektiv kopplat till det regionala utvecklingsarbetet och RUS:en behövs uppkommer på olika sätt i flertalet av samtalen. En sådan utveckling av regionens arbete kan även bidra till att stärka andra aktörers arbete inom sina uppdrag.

Även specifika behov kopplat till länsövergripande tematiska planeringsfrågor tas upp i dialogerna, särskilt infrastruktur, energi, kollektivtrafik och bostadsförsörjning, men även frågor kopplat till landsbygdsutveckling, etableringar, kompetensförsörjning, klimatanpassning och samiska perspektiv kopplat till regionala utvecklingsfrågor. Att tydliggöra det regionala perspektivet och arbeta med exempelvis systematiska samband mellan planeringsfrågor i ett regionalt perspektiv ses som viktigt för det regionala utvecklingsarbetet. Även behov att bevaka och belysa kopplingar till EU-nivå och storregionala perspektiv lyfts i dialogerna.

Bilden av vad regionens roll mer konkret skulle kunna innebära varierar något och behovet av tydlighet mellan olika aktörers roller lyfts också i dialogerna. Några generella inriktningar som växer fram är att regionen i en sådan roll skulle kunna arbeta med samordning utifrån ett regionalt rumsligt perspektiv, samla och bevaka utveckling både inom och utanför länet och hålla ihop arbete som kan vara av gemensam nytta för aktörer i länet. För eventuella gemensamma arbeten behövs även tydlighet i syfte och mål med samverkan samt en tydlig styrkedja.

Inledande idéer på gemensamma arbeten som lyfts som intressanta av aktörerna inkluderar framför allt aktiviteter som skapar helhetsbilder över länet och belyser mellankommunala samband. Ett exempel är att ta fram en uppdaterad nulägesanalys som skulle vara av nytta i nästkommande RUS-revidering och som även kan vara användbar för andra aktörers strategiska planering. Andra förslag på möjliga arbeten inkluderar visualisering eller sammanställning av befintliga och pågående arbete kopplat till exempelvis bostadsförsörjning, etableringar eller infrastruktur. Även att sätta ihop en samlad bild över kommunernas översiktsplaner är av intresse. På sikt kan det bli relevant att ta fram en rumslik bild kopplat till den regionala utvecklingsstrategin.

Arbetssätt och resurssättning behövs för arbetet

För att möjliggöra en utveckling av regionens arbete kopplat till strategisk planering behövs arbetssätt för att överbrygga stuprör mellan tematiska frågor och processer. I dialogerna poängteras att ett sådant arbete kräver att det finns en resurs på regionen för att hålla ihop

och driva arbetet. I både de interna och externa dialogerna lyfts att denna resurs skulle behöva vara bestående över tid och inte enbart kopplad till projekt. Projekt ses som en möjliggörare för att kunna starta, växla upp eller stärka ett genomförandearbete, men det strategiska arbetet bör vara förankrad i organisationen via en mer långsiktig resurssättning och funktion. I de externa dialogerna framkommer även behov och önskemål kring en tydlig ingång till regionen i frågorna – en resurs med kompetens och kunskap inom strategisk planering utifrån både det regionala och det kommunala perspektivet. Denna resurs skulle dels kunna arbeta strategiskt med frågorna på regional nivå, dels vara en kontaktperson för kommunerna i deras arbete med exempelvis översiktsplaneringsfrågor utifrån det regionala perspektivet. Ett specifikt önskemål som uppkommer i externa dialoger är att en sådan resurs hos regionen skulle bättre kunna samla det regionala perspektivet vid remissvar till kommunerna angående deras planer eller andra strategiska arbeten.

Det finns en god start på en samverkansplattform

Det informella nätverket RFSP ses som en god start på ett gemensamt forum som kan byggas vidare på, men även att det beroende på frågan som hanteras kan behöva kopplas in andra roller eller kompletteras med exempelvis chefs- eller politiska forum. Ett gemensamt forum bör kunna hantera diversifierade frågor och skapa möjlighet till arbete i mindre grupperingar för att säkerställa relevansen av forumet för aktörerna. Det bör även vara en plattform för kunskapsutbyte och kunskapsutveckling. Att beakta och ta hänsyn till aktörernas olika förutsättningar kopplat till resurser blir en viktig del av eventuell framtida samverkan kopplat till strategisk planering.

5 Hur kan arbetet tas vidare?

Projektets aktiviteter har bland annat syftat till att kartlägga nuläge och behov kopplat till strategisk planering på regional nivå i Jämtlands län för att kunna identifiera och föreslå möjliga inriktningar för ett fortsatt arbete. Förslagen ska rama in en möjlig riktning för regionens arbete framåt och ska inte bestå av färdiga idéer på upplägg, arbetssätt eller modeller för samverkan eller processer för regional strategisk planering. Att utveckla dessa kan genomföras i framtida arbeten, exempelvis under nästa steg inom regeringsuppdraget om regional strategisk planering då regionerna får möjlighet att ansöka om pilotprojekt.

5.1 Summering av resultat

Det samlade resultatet av projektets aktiviteter summeras nedan i ett antal huvudpunkter som utgör grunden för utformningen av förslagen till hur arbetet kan tas framåt.

Regionens roll

Det finns en efterfrågan i att regionen tar en roll inom regional strategisk planering. En sådan roll skulle kunna innefatta att samordna, samla och bevaka utveckling samt ta fram underlag som flera kan dra nytta av. Regionen behöver utveckla arbetssätt för att integrera tematiska frågor och bygga ett helhetsperspektiv i det regionala utvecklingsarbetet.

Helhets- och rumsliga perspektiv

Det finns en nytta i att tydliggöra de regionala perspektiven och vad den regionala utvecklingsstrategin innebär för den strategiska planeringen i länet utifrån ett helhetsperspektiv. Det finns ett utrymme för regionen att börja arbeta med ett rumsligt strategiskt planeringsperspektiv på regional nivå för att komplettera kommunernas, länsstyrelsens och andra aktörers ansvarsområden.

Kapacitet för regional strategisk planering

Det finns ett behov och en efterfrågan på en specifik resurs eller resurser inom Region Jämtland Härjedalen som arbetar med och har kompetens inom samhällsplaneringsfrågor. Det bör finnas kunskap och förståelse om kommunala samhällsplaneringsprocesser och även kompetens inom regionala perspektiv på strategisk planering inom regionen. Det är viktigt med en utpekad funktion för att driva regionens arbete, både internt och externt. En sådan resurs skulle bidra till att samla regionens arbete med strategisk planering inom det regionala utvecklingsarbetet och skapa en tydligare kontaktväg in för kommunerna och andra aktörer.

Samverkan inom länet

Det finns ett värde i att utveckla en plattform för samverkan och utbyte kring strategisk planering inom länet via ett gemensamt forum. Det informella nätverket RFSP är en god start, men skulle behöva vidareutvecklas, formaliseras och resurssättas. Det är även viktigt att sätta tydliga mål och syften samt ha tydliga roller i samverkan. Gemensamma insatser som kan vara av intresse att samverka kring inledningsvis inkluderar framtagande av gemensamma underlag och nulägesbilder över länet eller länsövergripande visualiseringar av kommunernas översiktsplaner eller arbete inom specifika planeringsfrågor.

5.2 Förslag till vidare arbete

Den övergripande bedömningen utifrån projektets arbete är att det finns en efterfrågan för regionen att utveckla sin roll och arbetssätt för regional strategisk planering. En sådan roll kan komplettera andra aktörer och skapa mervärde för det regionala utvecklingsarbetet och för andra aktörers arbete inom sina uppdrag. Ett fortsatt arbete och utveckling kan och bör göras tillsammans med kommunerna och andra relevanta aktörer.

Följande inriktningar föreslås vid ett fortsatt arbete:

- Utveckla det rumsliga perspektivet i Region Jämtland Härjedalens arbete med regional utveckling
- Utveckla Region Jämtland Härjedalens kapacitet och interna arbetssätt för strategisk planering inom det regionala utvecklingsarbetet
- Utveckla en modell för arbete med regional strategisk planering som initialt innefattar:
  - Region Jämtland Härjedalens roll och uppdrag inom strategisk planering som regionalt utvecklingsansvarig
  - Plattform och samarbeten med relevanta aktörer
  - Strategiskt utvecklingsarbete (mål, strategier, underlag, projekt och gemensamma arbeten med aktörer)

6 Referenser

Boverket (2023). *Regional fysisk planering*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/regionplan/> (Hämtad 2025-04-10).

Förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete.

Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

Plan- och bygglag (2010:900).

Regeringsbeslut LI2024/01013. *Uppdrag att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet.*

WSP (2022). *Kartläggning regional rumslig planering*. <https://www.boverket.se/contentassets/1623fb8b2daf46d5bb7bf100a7adobaa/kartlaggning-regional-rumslig-planering.pdf> (Hämtad 2025-04-10).

Skrivelse 2020/21:133. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030.*

